

יותר מסוכן, ויש מלשינים. במכירה לצח"ל עוד לא היה אף פעם מלשיני."

חשיש

בחיל-האוויר

ב טיס חיל-האוויר בדרום הארץ, אחד הבטיסים הגדולים והמפוארים של חיל-האוויר. בגלל הריכוז הגבוה של טייסיים ומישפחותיהם בבסיס זה, הוא ניתן בתנאים נפלאים כחדרי-אוכל גדולים שבהם מיון משובח, קנטינות אהדות של שק"ם וחנות שק"ם גדולה, בית-קולנוע מרווח שבו מציגים סרטים חדשים, ופעמים רבות אף הקרנות-כוכרה של סרטים או הצגות-כוכרה של מופעי-בידור.

אחת הטענות של מעשני החשיש בצח"ל, בעיקר מקרב חיילי היחידות העורפיות, היא: "אין לנו מה לעשות, משעמם. אז יותר קל להעביר את היום כשאנחנו מסתור לים." לחיילי וקציני בסיס זה לא יכולות להיות טענות מסוג זה. אפילו אם התנאים והבידור אינם מספקים חייל זה או אחר,

קצין-חינוך אמיר מחזל

יש להם הסעה קבועה, של שירות אוטור-בוסים צבאיים, ללא תשלום, לפחות אחת לשעה.

הבסיס כולו שורץ סמים. נהגים, פקידים ופקידות,

מכל אלה יש מעשני-חשיש כלימט" נילהים. אל הטייסים ומישפחותיהם עדיין לא הגיע הסם.

ערכו מיספר שיחות עם מפקדים בכירי רים באותו בסיס, אך עד כה לא נעשתה כל פעולה ממשיה.

טייס צעיר יחסית, בדרגת סרן, תפס בהיותו בתפקיד מפקד-תורן באחת השבתות — מיספר חיילים באחד האנגרים, כשהם מעשנים סיגריות. לפי הריח לא היה לו שום ספק בכך שהסיגריות הן של חשיש. הוא הורה לעצור את החיילים עד לבוקר המחרת ולמחרת פנה אל מפקדו הישיר, דיווח לו על כך והיה בטוח כי החיילים יועמדו לדין.

באותו יום פגש את אחד החיילים כשהוא תופשי, כאילו לא אירע דבר. ה"טייס, קיבוצניק במוצאו, מיהר אל מפקדו כדי לקבל הסבר לשאלה כיצד שוחררו

קצין-רפואה מיכאלי ומודעת

החיילים. תשובת המפקד הדהימה אותו: "אליף! הם לא היחידים. ב"ת: אי-אפשר להוכיח, אחרי כל-כך הרבה זמן, כי ה"חיילים אומנם עישנו חשיש. אתה לא כלב-גישה שאמנן למצוא חשיש, והם יכולים לטעון שהם עישנו סיגריות סתם."

המפקדים

אינם מדווחים

ע זר קודם שצח"ל ניגש לפתור את לנסות להקל על בעיית עישון הסמים בקרב חייליו, צריך היה להגיע למסקנה כי אומנם עישון הסמים, והמדובר בעיקר בסם קל כחשיש, מהווה בעייה בצבא, ולא תור פעה חריגה, המופיעה פה-ושם.

מדיניותו של צח"ל, אפילו כיום, היא להמעיט בערך הנושא. קצינים בכירים, וביניהם דובר צח"ל, תת-אלוף דב שיאון, טענו באונו כי הסמים אינם בעייה כלל בצח"ל, וכי מעשני הסמים בקרב חיילי צח"ל מועטים ביותר.

על-פי הוראות ביטחון-רשדה, אין דובר צח"ל רשאי למסור את מיספר החיילים אשר

הסם יתגבר, כפי שאירע לצבא המצרי

יודע עליהם כי הם מעשני-סמים. אולם גם אם מותר היה פירסום מיספר זה, אין ספק כי הוא פיקטיבי. בדרך-כלל לא תופסים המפקדים בשטח את החיילים כשהם מעשני גימ חשיש, וגם כאשר הם נתפסים, משתדלים המפקדים בדרך-כלל לסיים את הפרשה בתוך היחידה עצמה, מבלי לדווח זאת הלאה, כפי שהם חייבים לעשות על-פי פקודות מטכ"ל.

לחיפוי זה על החיילים יש שתי סיבות עיקריות. האחת: המפקד אינו רוצה להטריד עצמו בפרשה, ולהוריד מהמזבזה שלו חיילים לתקופה קצרה, אם הם נשפטים לכלא, או לתקופה ארוכה, אם הם נזרקים מהצבא. השנייה: כל מפקד שומר על ה"הגאוה היחידתית שלו ועל השם הטוב של היחידה, ואינו רוצה שיחפרסם בצח"ל כאילו מעשנים אצלו סמים.

בעיית אי-הדיווח לשילטונות המוסמכים חמורה ביותר. קיימים שני צינורות-דיווח. האחד: דיווח המפקד למיספר גורמים, בניהם מישרה צבאית וקצין-רפואה שלו, ודרכו למפקדת קצין-רפואה-ראשי. המסלול השני קצר יותר, ואף בטוח יותר: אם את מיקרה עישון הסמים מגלה קצין הרפואה, הוא מדווח על כך ישירות ל"מפקדת קצין-רפואה-ראשי, ולא תלוי ב"חסדי המידע המפקד המקומי.

לדיברי תת-אלוף ד"ר דן מיכאלי, קצין-רפואה-ראשי, יודעים בדרך-כלל קציני הרפואה או קציני בריאות הנפש (קב"ן), על כל אירוע של עישון סמים. "בדרך-כלל, הדוקטור או הקב"ן הם מעין כומר וידויים לחיילי היחידות, בערבים מגיעים חיילים לאוהל המירפאה, ויושבים ומשורחים עם הדוקטור שידוע לרוב מה קורה ביחידה אפילו יותר מהמפקד. אם הבעייה היתה כה חמורה, היינו מקבלים דיווחים מתאימים על כך מהרופאים או מהקב"נים שלנו."

לדברי תא"ל ד"ר מיכאלי (שהוא אחיה של הזמרת ריבקה מיכאלי), יש בעייה נוספת בדיווחים על עישון הסמים בצח"ל, והיא חרדת השמועות. מיכאלי טוען כי קיימים מיקרים רבים שחיילים מדווחים זה על זה כאילו עישנו סמים, ואילו אחר-כך מתגלה כי דיווחם שיקרי. דיווחים שיקריים אלה באים פעמים מסויבות של חיטול חשבונות אישיים בין החיילים, לעיתים משום שחייל חרש שאם יוכרו כמעשני סמים הוא ישוחרר מצח"ל, ולפעמים משום שחייל שאף פעם לא עישן, מנסה "להש" וויץ" לפני חבריו ומספר להם כי עישן. אחת הבעיות העומדות, איפוא, לפני הגורמים המטפלים בצח"ל, לפי דיברי תא"ל מיכאלי היא לא לגרום לפאניקה ול"צינור-כשפות בעניין הסמים.

ונקודת-מבט זו של צח"ל גורמת, כפי הנראה ובין השאר, את השאננות המסויימת בקרב שילטונות הצבא.

עד לפני שבעות מיספר היתה קיימת בצח"ל ועדה, שבה היו שותפים מיספר רשויות ומיספר בעלי תפקידים, אשר עסקה בנרשא הסמים. בראש הוועדה עמד קצין בקרב באכ"א, והשתתפו בה קצינים העוסקים ומומחים בנושאי חינוך, רפואה, סטי"כיאטריה, מישרה צבאית והפרקליטות הצבאית.

הוועדה הכינה דו"ח מפורט על מצב הסמים בצח"ל, לדעתה. הדו"ח נמצא עדיין בהדפסה, אולם אלה שקראו אותו יודעים לספר כי גם דו"ח זה, שנועד להיות נרחב וממצה, טוען — בסופו של דבר — כי השד אינו גורא כל-כך.

מהפיכה בתחום

ההסברה

לפני כחודשיים מונה לעמוד בראש הוועדה קצין-רפואה-ראשי, ד"ר דן מיכאלי. עם העמדתו בראש הוועדה הוחלט, כי מפקדת חיל-הרפואה תטפל בכל ה"יב"ט שיש של בעיית הסמים בצח"ל. מלבד הצד הרפואי יהיה אחראי חיל-הרפואה אף ל"יבטי ה"הינוך, ההסברה, השיטור והמיש"פט.

עצם העברת הסמכויות בכללן לידיו של קצין-רפואה-ראשי מעיד על שני דברים. האחד: כל מה שנעשה עד היום בצח"ל היה דליל, חסר ערך, לא מאורגן והתעלם מרצינות הבעייה. התוצאה האחרת של העברת הנושא לסמכותו הביולוגיה של קצין-רפואה-ראשי היא שצח"ל מודה, למעשה, בחשיבות הנושא ובעצם קיומה של הבעייה.

ד"ר דן מיכאלי יודע כמי שמיחה חשיבות רבה לעניין המילחמה בסמים, והוא מן הבודדים בפיקוד של צח"ל המכירים בחומרת המצב, ובאסונות שעלול עישון הסמים להביא. שהותו הממושכת של מיכ

הגב לנושק - הפנים לסם

אלי בארצות-הברית, דווקא באותן שנים שבהן התפשטו הסמים הן בקרב הנוער והן בקרב החיילים שלחמו בווייטנאם, הביאה אותו לידי דיעה ברורה וחרפה בדבר ה"אסון הלאומי שבהתמכרותו של צבא לסם.

גם לפסיכיאטר הראשי של צח"ל, קצין בדרגת סגן-אלוף במפקדת קצין-רפואה-ראשי, דיעה ברורה ביותר על הסכנות שבעישון חשיש על-ידי אנשי צבא. מעשני-חשיש, בעיקר מקרב אנשי העילית שביניהם, יצרו לאחרונה תיאוריות לגבי אי-הנוק שבעישון סם זה, ותוך כדי שהם עורכים השוואות לאלכוהול וסרי-גריות, הם מצליחים לעיתים לשכנע כי השד בעצם אינו גורא כל-כך.

ערב מילחמת-ששת-הימים היו במצריים כחמישה מיליון מעשני חשיש. מפקדים וחיילים בצח"ל יודעים את ההשפעה הרסנית של החשיש על כושר לחימתו ועמידתו של החייל המצרי, ופעמים רבות מודים לאלוהי החשיש על שתקף את צבא מצרים.

התמונה המפורסמת של זוג-הנעליים באמצע המידבר, אותו הסיר חייל מצרי בעת שברח מתמערקה, אומצה על-ידי מיספר אגודות ואירגונים אזרחיים בארץ. הנלחמים בתופעה במישור האזרחי, כסמל לשואת החשיש.

מבלי להתייחס, כמובן, לעובדה שעישון החשיש מביא לעיתים קרובות לניסוי ואחר-כך לשימוש-בפועל בסמים קשים, אומר הפסיכיאטר הראשי של צח"ל: "ה"כח, מעל לכל ספק, כי החשיש סוגע ב"שתי תכונות עיקריות: אומדן והזמן, ואומדן המרחק." שתי תכונות אלה הן בעלות השפעה עליונה לאדם אלוש מדי. הן בעת שהוא מתפקד כלוחם והן כשהוא חייל שירותים.

החלוקה הטבעית בין רשויות הצבא ודרכי-הפעולה שלהן בלחימה בחשיש, ברורה: הצעד הראשון, הוא הצעד ההסברי. על צח"ל היה לערוך מילחמה הסברה מקיפה בנושא זה, כדי למנוע מתחשיש לתפוס את מקומו בחברה ה"צח"לית, שבגלל היותה חברה סגורה, יחסית, קל היה לו להתפשט בה.

בנושא זה לא נעשה כלמעט מאומה. קודם שהופקע על-ידי קצין-רפואה-ראשי, נמצא הנושא באחריות קצין-חינוך-ראשי, מלבד חוברת דלה-בחומר ומיושנת, ש"הוצאה על-ידי צח"ל בשנת 1973 ושי קיבלה את הסיווג הביטחוני "מוגבל", לא (המשך בעמוד 36)